

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СКЛАДОВОЮ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

У статті розглянуто основні аспекти регіональної політики розвитку житлово-комунального господарства, досліджено вітчизняний досвід реформування. Запропоновано можливі заходи для розвитку житлово-комунального господарства.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, житлово-комунальна інфраструктура, житловий фонд, конкурентоспроможність регіону, регіональна політика розвитку, територіальний аспект, галузевий аспект.

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Інтеграція України у світове співтовариство, розвиток рівноправних, взаємовигідних відносин з іншими державами, становлення і розвиток ринкових відносин, забезпечення постійного зростання добробуту населення є основними пріоритетами національних інтересів у реалізації соціальної політики держави. Тому, розробляючи національну стратегію конкурентоспроможності країни, в основі якої пропонується перехід до економіки знань – формування національної інноваційної моделі, вважаємо, що варто приділити насамперед увагу покращенню превентивних умов, які забезпечують власне конкурентоспроможність регіону – рівень розвитку житлово-комунального господарства (ЖКГ) регіону.

Забезпечення цих пріоритетів пов'язане з реалізацією реальних та потенційних можливостей у сфері забезпечення населення країни доброякісним житлом, розбудови житлово-комунальної інфраструктури за цивілізованими нормами та вимогами, що дозволить уникнути дії негативних соціальних, економічних та техногенних чинників. Адже на сьогоднішній день в Україні склалася загрозна економічна ситуація, зумовлена:

- невідповідністю відносин у сфері житлово-комунального господарства змінам в економіці держави та відсутністю її інтегрованості в систему ринкової економіки;
- невідповідністю розмірів платежів за користування житлом фактичним витратам на його утримання, недосконалістю діючої системи фінансування робіт, пов'язаних з обслуговуванням житла;
- штучною монополізацією діяльності у сфері будівництва, реконструкції та утримання житла;
- невизначеністю у питанні подальшої приватизації державного житлового фонду;
- неврегульованістю процесів оцінки та реєстрації майна підприємств житлово-комунальної сфери;
- енергетичною неефективністю житлового фонду і комунальної інфраструктури, високим рівнем зношеності мереж та обладнання;
- відсутністю комплексної системи ведення обліку виробництва, транспортування, постачання та споживання води і тепла;
- недостатньою кількістю житла (високий ступінь зношеності і територіальна нерівномірність у розміщенні потужностей промислово-будівельного комплексу, непрозорість процедури виділення земельних ділянок, труднощі з узгодженням будівельної документації), з одного боку, і значною потребою населення в ньому (завищені ціни на житло, високі процентні ставки іпотечного кредитування, неефективна система державної допомоги у розв'язанні житлових проблем), з іншого боку;

- неналежним ставленням власників і користувачів до свого житла, що призводить до його швидкого фізичного та морального зношення;
- невідповідністю існуючої інфраструктури комунального господарства напрямом і темпам житлового будівництва;
- незадовільним станом у сфері поводження з твердими побутовими відходами [3].

Вищеперераховані та інші чинники зумовлюють невідповідність рівня і якості житлово-комунальних послуг потребам споживачів, що посилює соціальне напруження, погіршує стан навколишнього природного середовища, а також негативно впливає на рівень конкурентоспроможності регіону загалом.

Оскільки нинішній стан галузі здійснює негативний вплив на регіональний розвиток, постає необхідність детального вивчення усіх аспектів впливу житлово-комунального господарства на соціально-економічний розвиток регіону, потенційних можливостей підвищення його конкурентоспроможності.

Основними аспектами впливу ЖКГ на соціально-економічний розвиток регіону є територіальний та галузевий.

Територіальний аспект передбачає, що житлово-комунальне підприємство є елементом єдиної регіональної системи, тоді як галузева організація житлово-комунального комплексу є частиною організації всього суспільного виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Так, питанням розвитку конкурентоспроможності ЖКГ як складової регіональної політики присвячені роботи багатьох науковців, таких як Б. Адамов, О. Білянський, З. Герасимчук, А. Григорович, Н. Гура, Т. Качала, Т. Кришталь, Г. Онищук, В. Солодкий, Н.Хвищун, Н. Чечетова, Т. Юр'єва та ін. Разом із тим, незважаючи на всебічний ґрунтовний аналіз проблем житлово-комунального господарства, вищенаведені дослідження потребують подальшого поглиблення та доопрацювання з урахуванням сучасних умов господарювання та підвищення конкурентоспроможності регіонів України.

Мета статті. Головна ідея статті – вивчення основних аспектів розвитку житлово-комунального господарства регіонів з позицій управління конкурентоспроможністю підприємств як складової регіональної політики в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. За період незалежності України були неодноразові спроби реформування житлово-комунальної сфери, які здійснювалися згідно з нормативно-правовими актами, що визначали концептуальні напрямки трансформацій в ній, проте у більшості випадків ці спроби закінчувалися негативно як для підприємств сфери та їх власників, так і для населення [1].

Формування житлово-комунального господарства з точки зору раціональної територіальної організації її об'єктів, підвищення їх конкурентоспроможності передбачає врахування відповідності розміщення об'єктів житлово-комунального господарства потребам населення; економію затрат праці та подолання просторового розриву між елементами виробництва житлово-комунальних послуг; забезпеченість планомірності, керованості процесів розміщення об'єктів та їх орієнтацію на досягнення високої економічної ефективності господарської діяльності [5]. Дотримання цих умов повинне забезпечувати позитивний вплив житлово-комунального господарства як на соціальний, так і на економічний розвиток регіону. Основні аспекти впливу ЖКГ на соціально-економічний розвиток регіону показано на рис. 1.

До економічної складової можемо віднести:

- прибутковість галузі. Забезпечення беззбитковості функціонування підприємств житлово-комунального господарства призведе до значного збагачення бюджету і, тим самим, до покращення економічної ситуації в регіоні;
- енергозберігаюча політика. Використання новітніх технологій в житлово-комунальному господарстві призведе до покращення екологічної ситуації в країні, відновлення екологічної рівноваги, тобто забезпечить формування екологічнобезпечного типу господарювання, недопущення екологічної напруженості на території, адже житлово-

комунальне господарство пов'язане зі значними відходами, що можуть забруднювати довкілля;

– трудоактивність населення. Саме від належного функціонування даної галузі залежить нормальне життя населення в нашій країні, а відповідно і трудоактивність населення. Адже високорозвинена система житлово-комунального господарства шляхом створення на регіональному ринку житлово-комунальних підприємств різних форм власності не тільки підвищить якість житлово-комунальних послуг завдяки конкуренції на ринку, а й створить додаткові робочі місця. Крім цього, оптимальний розвиток та раціональне розміщення всіх ланок житлово-комунального господарства забезпечують матеріальні умови життя населення, сприяють збільшенню вільного часу населення та його раціональному використанню, підвищенню культури побуту, зменшенню масштабів і трудомісткості домашнього господарства [2].

Рис. 1. Вплив ЖКГ на соціально-економічний розвиток регіону

До соціальної складової належить:

– комфортність умов проживання. Житлово-комунальне господарство повинне забезпечувати безаварійну експлуатацію об'єктів ЖКГ, проживання, працю і відпочинок громадян усіх регіонів держави в комфортних, належного рівня умовах;

– демографічна ситуація. Забезпечення житлово-комунальним господарством нормальних, якісних умов проживання населення значною мірою покращить рівень демографічного відтворення. Поліпшення житлово-комунального обслуговування забезпечує необхідну основу для відтворювального процесу, позитивно впливає на шлюбність, народжуваність, зміцнення здоров'я населення, а, отже, на демографічну ситуацію загалом.

Як бачимо, ЖКГ є тією з'єднувальною ланкою, що сприяє реалізації соціально-економічної політики регіону, підвищення рівня конкурентоспроможності регіону, яка полягає у створенні для його населення комфортних умов проживання, підвищення рівня життя, соціальної та екологічної захищеності, сприятливих умов для природного відтворення в рамках певної території, що в свою чергу досягається винятково за умови нормального функціонування житлово-комунального господарства, його взаємодії з іншими галузями і

системами регіонального і народногосподарського рівня. Адже саме ЖКГ забезпечує нормальні умови функціонування усіх систем регіону: містобудування та архітектури; об'єктів культури, мистецтва, спорту; торгівлі та громадського харчування; системи правоохоронних органів; соціального захисту та гуманітарної сфери; системи економічних, фінансових та адміністративних органів; транспорту і зв'язку, промисловості тощо. Жодне підприємство, установа, організація не зможе нормально функціонувати без забезпечення його електропостачанням, водою, теплом тощо без ефективної роботи підприємств житлово-комунального господарства. ЖКГ в наш час є важливим структурним компонентом сучасного поселення будь-якого типу. Наявність електро- і теплової енергії, газу, води, каналізаційних мереж, вирішення проблем утилізації відходів, організація дорожнього господарства і т.д. виступають необхідними умовами функціонування виробничих процесів і системи життєзабезпечення населення. Від якості наданих послуг залежить не тільки здоров'я і працездатність населення, а й ритмічність та ефективність роботи підприємств, установ, організацій.

Регіональний комплекс за своєю природою є цілісним організмом, а не просто сумою окремих галузей. Він розвивається за властивими йому об'єктивними законами, а територіальна цілісність визначає необхідність комплексного підходу до формування його системи управління, ефективного вирішення житлово-комунальних проблем.

На державному рівні управління житлово-комунальним господарством розуміється як збірні галузі економіки. Коли мова йде про низовий територіальний рівень, ми маємо справу з конкретними спорудженнями об'єктів, системами й елементами систем, що відносяться до різних галузей, відомств чи підприємств, що призначені для обслуговування населення території конкретного регіону.

При цьому не можна не відзначити, що рівень конкурентоспроможності житлово-комунального господарства в Україні є територіально неоднорідним. Це пов'язано з різною гостротою житлової та комунальної проблеми як у різних регіонах, так і на різних територіальних рівнях [4]. Аналіз сучасного стану розвитку житлово-комунального господарства свідчить, що існує суттєва відмінність у розміщенні об'єктів житлово-комунального господарства як у розрізі міста і села, так і в регіональному аспекті, а також у забезпеченні населення відповідними послугами.

Ці відмінності перш за все характерні для міської та сільської місцевості. Міський житловий фонд на 64% перевищує сільський. У містах державний суспільний житловий фонд і фонд житлово-будівельних кооперативів переважають і становлять дві третини, житловий фонд в особистій власності – третину загального обсягу. У сільській місцевості – майже протилежна картина: житловий фонд, що перебуває в особистій власності громадян, становить близько 90%, а державний – лише 10%. Отож середня забезпеченість населення житловою площею у розрахунку на одного жителя у сільській місцевості значно вища, ніж у міській [4]. Хоча рівень та умови проживання сільських жителів значно нижчі від міських. Саме тому в соціальній політиці України повинен реалізовуватися принцип пріоритетності підвищення конкурентоспроможності та соціальної інфраструктури села. На етапі економічних перетворень соціальна сфера сільського регіону переважно фінансується за рахунок коштів держбюджету, розмір яких повинен забезпечувати не тільки підтримку, але і розвиток галузі. Перехід України до ринку вимагає подальшого розвитку фінансових відносин. Новий фінансовий механізм у галузях соціальної сфери передбачає сполучення бюджетного фінансування з розвитком платних послуг [5]. Для забезпечення цих завдань необхідним фактором є здійснення виваженої регіональної політики розвитку житлово-комунального господарства, шляхом ефективного управління конкурентоспроможністю підприємств житлово-комунальної сфери.

Висновки. Отже, розробка ефективної регіональної політики розвитку житлово-комунального господарства, якісним показником реалізації якої є нарощування потенціалу індивідуального та суспільного благополуччя, в подальшому забезпечить зростання рівня життя населення, а раціональна регіональна організація житлово-комунального господарства

(врахування відповідності розміщення об'єктів ЖКГ потребам населення, економія витрат праці та подолання просторового розриву між елементами виробництва житлово-комунального господарства, забезпечення планомірної керованості процесів розміщення об'єктів ЖКГ та їх орієнтацію на досягнення високої економічної ефективності господарської діяльності) забезпечить стабілізацію трудових ресурсів у регіонах, і, відповідно, покращить рівень конкурентоспроможності регіону.

Список використаних джерел:

1. Герасимчук З.В., Хвищун Н.В. Формування недержавного сектора житлово-комунального господарства в регіоні. – Луцьк: Надстиря, 2007. – 224с.
2. Джулай Т. Особливості становлення міського господарства як регіональної системи // Економіка та держава. –2008. – №4
3. Закон України № 1869 від 24 червня 2004р. «Загальнодержавна програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства України на 2004-2010 рр.» // Голос України. – 2004. – 30 липня. – С.11-15.
4. Письмаченко Л.М. Державне управління у галузі житлового і комунального господарства: проблеми та шляхи їх вирішення // Економіка та держава. – 2008. – №4.
5. Строкань Т.М. Соціально-економічна оцінка територіальної організації житлово-комунального господарства // Економіст. – 2002 . – С. 70-73.
6. Смерека С.Б. Оцінка сучасного стану ЖКГ та обґрунтування можливості залучення та використання інвестиційних проектів у галузі // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №10.

Вытрищук К.О. Управление конкурентоспособностью предприятий как составляющая региональной политики в условиях глобализации сквозь призму жилищно-коммунального хозяйства

В статье рассмотрены основные аспекты региональной политики развития жилищно-коммунального хозяйства, исследован отечественный опыт реформирования. Предложены возможные мероприятия по развитию жилищно-коммунального хозяйства.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство, жилищно-коммунальная инфраструктура, жилищный фонд, конкурентоспособность региона, региональная политика развития, территориальный аспект, отраслевой аспект.

Vytryshchuk K.O. Management of competitiveness of the enterprises as a component of a regional policy in the conditions of globalisation in the light of housing economy

The main problems of regional policy of housing and communal services, national experience of reforming are considered in the article. Possible actions for housing and communal services development are offered.

Keywords: housing-communal economy, housing-communal infrastructure, amount of housing, regional competitiveness, regional policy of development, territorial aspect, sectoral aspect.